

Этэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯАД ҮНЭН

1996
ЯНВАРИЙН
30
Үбэлэй һуул шарагшан
үхэр
харын 10
ВТОРНИК
гарагай 3
№19 (19359)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

1921 оной
декабриин 21-һээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ НАЙМАДАХИ СЕССИ ТУХАЙ

Ивайловский).

9. "Гүрэнэй албан тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалгануудыг оруула тухай (элидхэлшэ - Гүрэнэй албанай кадрнуудай политикын ба нютагай зургаануудтай хүдэлмэри ябуулха талаар комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Д. А. Ивайловский).

10. Буряад Республикын Дээдын арбитражна сүүдэй түрүүлэгшэ тухай (элидхэлшэ - Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов).

11. Тоололгын палатын түрүүлэгшэ хунгаха тухай (элидхэлшэ - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семенов).

12. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо тухай (элидхэлшэ - Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов).

13. Буряад Республикын Арадай Хуралай Хуулинуудыг зохёолгын хүдэлмэрийн түсэб тухай (элидхэлшэ - Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев).

14. Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной хүдэлмэрийн түсэб тухай (элидхэлшэ - Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев).

15. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын зургаануудай тушаалта нюурнуудыг томилхо ба сүлөөлхэ асуудалаар "Буряад Республика доторхи нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгые эмхидхэхэ гол ёһо гуримууд тухай" Буряад Республикын Хуулийн 28-дахи, 36-дахи статьянуудыг тайлбарилан тодорхойлох тухай (элидхэлшэ - Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Марков).

16. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат А. С. Кореновой эрхэтэ түлөөлэгшэнуудыг мэдэрхэ тухай (элидхэлшэ - Арадай Хуралай мандатна комиссийн түрүүлэгшэ В. Ф. Калашников).

17. Загарайн районий Онохойн хунгуулийн 12-дохи округоо Арадай Хуралай депутатай эрхэ түлөөлэгшэнуудыг болзорхоонь урид болоулхатухай (элидхэлшэ - Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёнов).

18. Элдэб асуудалнууд. Мүн Арадай Хуралай наймадахи сесси дээрэ удаадахи асуудалнууд нэмэжэ зүбшэн хэлсэгдэхэ болоо. Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ Н. П. Линейцевэй

дурадхалаар эрдэм гэгээрэлэй эмхинүүдэй коллективүүдэй хандалга, Арадай Хуралай депутат, комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Г. А. Дождиковагай дурадхалаар Чечен Республикада боложо байһаң даие болоулха тухай Россин Федерацийн Президентэй хандалга, Арадай Хуралай депутат М. В. Михалёвой дурадхалаар "Буряад Республикын нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын зургаанууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалгануудыг оруулаха, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышевай дурадхалаар "Хуули ёһо шудалха, хуули ёһо мэдэдэг байхаар ажалшадыг хүмүүжүүлхэ программа" тухай асуудалнууд сессийн зүблэхэ зүйлдэ депутатуудай олоной дугаар оруулагдаха болобо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай мандатна комиссийн түрүүлэгшэ В. Ф. Калашников элидхэл хэбэ. Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатаар хунгуулийн округоо 45-дахи округоо Анатолый Степанович Кореновой хунгагдаһан тухай, Онохойн хунгуулийн округоо Арадай Хуралай депутат Светлана Ивановна Найчуковае Россин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутатаар хунгагдаһан тула тэраһиие Арадай Хуралай депутатай эрхэ түлөөлэгшэ болзорхоонь урид болоулха тухай сесси тогтоол баталан абаба. Тэршэлэн сесси шэнээр хунгагдаһан депутат А. С. Кореновой эрхэ түлөөлэгшэнуудыг баталха тухай шийдхэбэри абаа.

Арадай Хуралай наймадахи сессийн депутатууд Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Федеральна Советэй гашууд болоһон Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потаповые, республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семёновыг амаршалаа.

Сессийн хүдэлмэридэ Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов, Правительствын, министрствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрлэгшэд, республикын районнуудай нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын зургаануудай гулваанар хабаадана.

Арадай Хуралай депутатууд комитедүүдтэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлбэ.

Мүнөөдэр сесси хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЙН ДОЛООН ХОНОГ

Буряад Республикын Арадай Хуралай VIII сесси хүдэлмэрээ январийн 29-дэ эхилбэ. Республикын Президент П. В. Потапов бэшгээр хандаһан байгаа. Энэ долоон хоног баярта үйлэ хэрэгээр түгэсэхэ: "Бурятия" газрын 5 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэ. Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство тэрэнэй эмхидхэн байгуулагдах тухай. Энэ ойдо зориулагдаһан баярай суглаан февралын 2-ой үдэһын 5 сагта Правительствын Байшангай конференц-зал соо үнгэргэгдэхэ.

Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М. П. Спасовай харгалзалан хүтэлбэрлэдэг Хүдөө ажахын ба эдээ хоолой министрствын хүдэлмэрилэгшэд малай үбэлжэлгын, хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэлгын асуудалнуудууд республикын аймагуудууд абаха байна. Ой модоной ажахын министрствэдэ модо бэлдэлгээ жаса байгуулха хүдэлмэри ябуулагдаха. Ягуурийн нөөснүүдэ хамгаалха ба гамтайгаар хэрэгжэхэ талаар үрвлени нёдондо жэлэй агнуурийн албанай хүдэлмэрийн дүнгүүдэ согсохо юм. Газарай нөөснүүдэй ба газар эсхэмжэлгын талаар гүрэнэй комитет газар хэрэгжэлгын хойноһоо хиналта тогтоохо тоосоо бэлдэхэ байна.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Я. Н. Жилцовоай харгалзалан ударидадаг Финансын министрствэдэ хүдөө ажахын эд бараа үйлэбэрлэлгын тула түлшэ-түрхилгын материалнуудыг худалдажа абаха талаар үгтэлэн эд бараа урьһаналгыг түлэхэ нэмэлтэ хэсгээн Россин Финансын министрствэдэ гар төбилгада бэлдэгдэхэ байна. Экономикын министрствэдэ авто-заһабарилгын болон Сүхын арһанай заводуудай хүсыг тааранжатай найнаар хэрэгжэхэ дурадхалнууд бэлдэгдэхэ байна. Республикын экономикадо Эсэгэ ороной ба гадаадын урьһаналжнуудыг урмашуулха республиканска программын гол бодомжыг министрство бэлдэнэ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо П. Ч. Нимаевагай харгалзалан толгойлдог министрствэнүүдтэ, албан зургаануудууд Москвада үнгэргэгдэхэ Буряад Республикын үдэрнүүдтэ бэлдхэл хэгдэхэ байна. Залуушүүнай хэрэгүүдэй, туризмын, физическэ культура ба спортын талаар гүрэнэй комитет энэ жэлдэ Эрхүүгай областини Залуушүүнай хэрэгүүдэй талаар комитедтэй харилсаа тогтоохо талаар хэсгээ баталхыг бэлдэхэ байна. Социальна хамгаалгын министрство Прибайкалийн аймагта пенон болон тэдхэмжэнүүдэй хэр зүбөөр түлэгдэхэ байһыг шалгах шалгалта хэхэ юм. Залуурыг хамгаалгын министрство залуурыг хамгаалгын материално-техническэ үндэһэ һууриг хүгжөөхэ гол бодомж зохёоно. Эрдэм һуралсаһай министрство хуулийн наһа гүйсөөдүйшүүдэй сэдхэл бодолой хүмэринги байлгыг хэрхэлхэ талаар һургуулийн психологуудай городской семинар, республикын техническэ мэргэжэлэй училищинуудай методистнуудай семинар январийн 31-дэ үнгэргэхэ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо П. Я. Табаевай харгалзалан ударидадаг Промышленностини, эшэ хүсэһэй ба транспортын министрствэдэ промышленна предприятинуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй хамта 1996 ондо хүгжэлтыг багсаамжаһан тодорхо хэрэгые хаража үзэхэ юм. Гадаадын экономика холбооной министрствэдэ Россин-Монголой Правительстванууд хоорондын комиссийн дүрбэдхэл заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ дурадхалнууд бэлдэгдэхэ байна. Чернобыльско ПЭС-тэ болоһон аюулсулай тохёолдоһонһоо хойшо 10 жэл соо бэлүүлэгдэхэ байһан эмхэдэ ябуулгануудыг хаража үзэхын тула эмхидхэлэй заседани Граждан оборонын ба онсо байдалай хэрэгүүдэй талаар комитедтэ болобо. 1998 ондо Буряад Республикын ба Россин нютагууд хоорондын нөөснүүдэ бэлдэхэ абаха хүдэлмэри Худалдаа наймаанай, нөөснүүдэй ба нютагууд хоорондын холбооной талаар гүрэнэй комитедтэ ябуулагдажа байна.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Н. Я. Потаповоай хүтэлбэрлэдэг гүрэнэй комитедтэ Гүрэнэй хорооной шэнэ байгууламжын проект бэлдэгдэнэ. Хүдэлжэ байдаг предприятинуудай автомобилюудыг худалдажа аукцион республикын зөөрийн жаса үнгэргэхэ юм.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

ПРЕЗИДЕНТ ҺЭЛГЭЛТЭ ХЭБЭ

Россин Федерацийн Президент Борис Ельцин энэ жэлэй январийн 15-да хэдэн Зарлигта гараа табижа, дээдэ шатын тушаалтадыг, зарим областьнуудта томилогдоһон өөрынгөө түлөөлэгшэдыг нэлгээ. Энэ Зарлигтаар Агын Буряадай автономито округой гулваа Гуродарма Цэдәшиевые гүрэнэй гуйлтаар тушаалһаань болжуулжа, округой захиргаанай гулваагаар Болот Аюшиевые томилбо.

РОССИН ФЕДЕРАЦИ ФЕДЕРАЛЬНА ХУУЛИ

Россин Федерациин Президентые хунгаха тухай

1995 оной апрелин 21-дэ Гүрэнэй Дүүмэдэ баталан абтаа, 1995 оной майн 4-дэ Федерациин Советээр найшаагдаа.

БҮЛЭГ I. ЮРЭНХЫ ДҮРИМҮҮД

Статья 1. Россин Федерациин Президентые хунгаха шухала гол ёһонууд

Россин Федерациин Президентые Россин Федерациин эрхэтэд бүгэдэ ниитэ, адли тэгшэ ба сэхэ хунгуулин эрхын үндэһөөр нюусаар дуугаа үгэжэ хунгадаг.

Россин Федерациин Президентые хунгалгада Россин Федерациин эрхэтэнэй хабаадалга хайн дуранай юм.

Хунгалгада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ үедэ Россин Федерациин газар дэбисхэрхээ ондоо тээ нуужа байхан гү, али тэндэ ошоод байхан Россин Федерациин эрхэтэн Россин Федерациин Президентые хунгахада, хунгуулин гүйсэд дүүрэн эрхэтэй.

Хунгагша адли тэгшэ үндэһөөр хунгалгада хабаададаг, тийн Россин Федерациин Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэн кандидатые дэмжэн гү, али буруушаан, дуугаа сэхэ үгэдэг.

Хунгагшын ханалаа элрхэйлэлгын хойноһоо хиналта хэхэ хорюултай.

Статья 2. Россин Федерациин Президентые хунгаха тухай хуули дүримүүд

Россин Федерациин Президентые хунгаха тухай хуули дүримүүд ямар бэ гэдэг, Россин Федерациин Конституци, "Россин Федерациин эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые лаб хангаха гол зүйлүүд тухай" Федеральна хуули, мүн тус Федеральна хуули, бусад федеральна хуулинууд болоно.

Статья 3. Россин Федерациин Президентые хунгаха үедэхи Россин Федерациин эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүд

Хунгалтын үдэр хүрэтэр 18 наһа гүйсэһэн Россин Федерациин эрхэтэн Россин Федерациин Президентые хунгаха эрхэтэй.

35 наһанһаа залуу бэшэ, мүн Россин Федерацида 10 жэлһээ бага бэшэ сагта үргэлжэ нуужа байгаа Россин Федерациин эрхэтэн Россин Федерациин Президентээр хунгагдажа болохо.

Өөрингөө түлөө харюусаха аргагүй гээд сүүдээр мэдэргэдэн гү, али сүүдэй шийдхэбэрээр эрхээ хаһагдажа хаагдаһан Россин Федерациин эрхэтэн Россин Федерациин Президентые хунгаха ба Россин Федерациин Президентээр хунгагдаха эрхгүй.

Статья 4. Россин Федерациин Президентын хунгалты зарлалга

Россин Федерациин Конституцитай зохилдуулан, Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Совет Россин Федерациин Президентын хунгалты зарладаг. Россин Федерациин Президентын хунгагдаһан конституционно болзорой дүүрэнэй хүүлээрхи түрүүшын амаралтын үдэр хадаа хунгалтын үдэр болоно. Россин Федерациин Президентын хунгагдаһан конституционно болзорын тэрэниие хунгаһан үдэрһөө эхилжэ тоологдодог. Хунгалтын зарлагдаһан үдэрһөө эхилээд хунгалтын үдэр хүрэтэрхи болзор дүрбэн наһаа бага бэшэ байха ёһотой.

Тус статьягай нэгэдэхи хубида тогтоогдоһон болзор соо Россин Федерациин Президентын хунгалты Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Советэй зарлаагүй хаань, Россин Федерациин Президентын хунгалты Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комисси үнгэргэдэг. Россин Федерациин Президентын эрхэ түлөөлэгдэнүүдэй дүүрэнэ харын удаахи

харын түрүүшын амаралтын үдэр тэрэ хунгалтань болохо ёһотой.

Конституционно болзоройнгоо дүүрээгүй байтар Россин Федерациин Президентын эрхэ түлөөлэгдэнүүдээ дүүргэхээ болёо хаань, Россин Федерациин Конституцитар хараалагдаһан ушарнуудта Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Совет тэндэ хараалагдаһан гуримаар Россин Федерациин Президентын болзорһоо урид болохо хунгалты зарладаг. Энэ ушарта Россин Федерациин Президентын эрхэ түлөөлэгдэнүүдээ болзорһоонь урид дүүргэхээ болиһонһоо хойшо үнгэрһэн гурбан нара болохын урда тээхи хүүлшын амаралтын үдэр хадаа хунгалтын үдэр болохо ёһотой. Иймэ ушарта тус Федеральна хууляар тогтоогдоһон хунгуулин үйлэ ябуулгануудай болзорнуудын дүрбэнэй нэгэ хубяар хороогдодог.

Хэрбээ Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Совет Россин Федерациин Президентые тушаалһаан зайсуулха тухай шийдхэбэри абаад, Россин Федерациин Президентын хунгалта зарлаагүй хаань, Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комисси хунгалта үнгэргэдэг. Тэрэн Россин Федерациин Президентые тушаалһаан зайсуулан үдэрһөө хойшо гурбан нара болохын урда тээхи хүүлшын амаралтын үдэр үнгэргэгдэхэ ёһотой.

Россин Федерациин Президентые хунгаха үдэр гаргаһан тухай Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Советэй тогтоол олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ албан ёһоор толилогдохо зэргэтэй.

Статья 5. Россин Федерациин Президентые хунгалга

Россин Федерациин Президентые хунгалга хунгуулин нэгэн федеральна округоор үнгэргэгдэдэг. Тэрэндэн Россин Федерациин бүхы газар дэбисхэр ороно.

Россин Федерациин Президентын хунгалтын бэлдэхэл болон тэрэниие үнгэргэлгы, мүн эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдэй сахигдаһанай хойноһоо хиналты хунгуулин комиссинууд бэлүүлдэг.

Россин Федерациин Президентын хунгалта бэлдэхэл хэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ үедэ хунгуулин комиссинууд өөрингөө эрхэ түлөөлэгдэнүүдэй хэмжээн соо гүрэнэй засагай зургаанууд болон нотагай өөрын хүтэлбэрийн зургаануудһаа дуудыдаггүй.

Хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгань хамтаараа шийдхэбэри гаргаха үндэһөөрнь бэлүүлдэгдэдэг.

Статья 6. Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидаты дэбжүүлхэ эрхэ

Россин Федерациин Президентын тушаалда кандидаты дэбжүүлхэ эрхэ хунгагшадта, хунгуулин нэгэдэлнүүдтэ, хунгуулин блогуудта сэхэ хабаатай.

Статья 7. Хунгалтын урда тээхи идхалга ябуулха эрхэ

Хунгалтын урда тээхи идхалгы тус Федеральна хуулигай зохилдуулан, сүлөөтэйгөөр ябуулха аргые Россин Федерациин эрхэтэдтэ болон ниитын нэгэдэлнүүдтэ гүрэн хангадаг.

Россин Федерациин эрхэтэд болон ниитын нэгэдэлнүүд Россин Федерациин Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэн али нэгэн кандидаты дэмжэн гү, али тэрэниие буруушаан дуугаа үгэхэнь хунгагшадые баадаһан ажал ябуулгы хууляар зүбөөгдэн ямаршые түхэл маягууд болон хуулига олол арганууды хэрэглэн бэлүүлдэхэ эрхэтэй.

Россин Федерациин Президентын тушаалда

дэбжүүлэгдэн кандидатуудта олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүды хэрэглэхэ адли боломжо лаб олгогдодог.

Статья 8. Россин Федерациин Президентын хунгалта мүнгэ номололго

Россин Федерациин хунгалта бэлдэхэл хунгуулин тэрэниие үнгэргэхэ хэмжээ ябуулганууд хэрэгтэй мүнгэ федеральна бюджетэй мүнгэ зөөриһөө абтадаг.

Россин Федерациин Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэн кандидатууд хунгалтын урда идхалгада мүнгэ номолхын тулада өөрын хунгуулин жасанууды байгуулдаг.

Статья 9. Россин Федерациин Президентын хунгалта бэлдэлгэ, тэрэниие үнгэргэлгэ тухай олондо мэдээсэл байлга

Россин Федерациин Президентын хунгалта бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэг нотагай дадаггүйгөөр, бүгэдэндэ мэдээсэн бэлүүлдэгдэн.

Россин Федерациин Президентын хунгалта бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэй холбоо хунгуулин комиссинуудай, гүрэнэй засагай зургаануудай болон нотагай өөрын хүтэлбэрийн зургаануудай бүхы шийдхэбэринүүд толилогдохо ёһотой.

БҮЛЭГ II. РОССИН ФЕДЕРАЦИН ПРЕЗИДЕНТЫН ХУНГАЛТЫЕ ЭМХИДХЭЛГЭ

Статья 10. Россин Федерациин Президентын хунгалта үнгэргэхэ хунгуулин комиссинууд системэ

Россин Федерациин Президентын хунгалта бэлдэлгы, тэрэниие үнгэргэлгы хэн бэлүүлдэхэ гэдэг:

Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комисси Россин Федерациин субъектнүүдэй хунгуулин комиссинууд;

газар нотагуудай (районной, хотын болон бүхы хунгуулин комиссинууд;

участково хунгуулин комиссинууд.

Статья 11. Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комисси

"Россин Федерациин эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүды лаб хангаха гол зүйлүүд тухай Федеральна хуулигай зохилдуулан, бүридүүлэгдэн Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комисси хадаа Россин Федерациин Президентын хунгалты бэлдэхэ ба үнгэргэхэ хэрэгы бэлүүлдэхэ байхан хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгы хүтэлбэрийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэн бүридхэлдэ абтаһан кандидат бүхэн Россин Федерациин Түбэй хунгуулин комиссийн гэшүүниие томилхо эрхэтэй. Тэрэн зүбөөгдэн эрхэтэй байха.

Статья 12. Россин Федерациин субъектын хунгуулин комисси бүридүүлхэ гурим

"Россин Федерациин эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүды лаб хангаха гол зүйлүүд тухай Федеральна хуулигай зохилдуулан, Россин Федерациин субъектын хунгуулин комисси Россин Федерациин субъектын гүрэнэй засагай хуули гаргадаг (түлөөлэгдэтэ) ба гүйсэһэн зургаанууд бүридүүлдэг. Тийхэдэ тэрэниие нэгэдэлнүүдэй, нотагай хүтэлбэрийн хунгагдадаг зургаануудай хунгагшадтай хүдэлдэг алба хэдэг, хунгагшаагай ажалуудгай газартань болоһон суглаануудай дурадхалнууды хараада абадаг.

Россин Федерациин субъектын хунгуулин

комисси 10-14 гэшүүдээ бүридэдэг. Тийхэдэ хунгуулин комиссийн гэшүүдэй хахаднаа үсөөн бэшыень Россин Федерацийн субъектын гүрэнэй засагай хуули гаргадаг (түлөөлэлгэтэ) зургаан томилодог.

Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комиссийн түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогшо болон секретариинь хунгуулин комиссийн түрүүлэгшын заседани дээрэ тэрэнэй гэшүүдхээн нюусаар дуугаа үгэхэ гуримаар хунгагадаг. Тэдэ нюурнууд юрэ дээдэ юридическэ эрдэмтэй хүнүүд байха ёһотой.

Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комисси тус Федеральна хуулин хүсэндөө ороһонһоо хойшо 30 үдэрһөө оройтуулангүй бүрилдүүлэгдэдэг.

Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн, бүридхэлдэ абтаһан кандидат бүхэн Россин Федерацийн субъектын хунгуули комиссийн бүхэндэ хунгуулин комиссийн нэгэ-нэгэ гэшүүниие томилхо эрхэтэй. Тэрэнь зүблэхэ эрхэтэй байха.

Статья 13. Газар нютагай (районной, хотын болон бусад) хунгуулин комисси бүрилдүүлэхэ гурим

Газар нютагай (районной, хотын болон бусад) хунгуулин комисси хунгалтын болохо үдэр хүрэтэр 10 үдэрһөө оройтонгүй 5-9 гэшүүдтэйгээр бүрилдүүлэгдэдэг. Нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаан газар нютагай хунгуулин комиссийн гэшүүдые томилдог. Газар нютагай хунгуулин комиссийн түрүүлэгшэ түрүүлэгшын орлогшо болон секретарь тэрэнэй түрүүлэгшын заседани дээрэ хунгуулин комиссийн гэшүүдхээн нюусаар дуугаа үгэхэ гуримаар хунгагадаг. Ямар нэгэн нютаг-захиргаанай единицэ дотор ехэ олон хунгагадай байгаа хаань, Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комиссийн шийдхэбэрээр газар нютагай хунгуулин хэдэн комисси бүрилдүүлэгдэдэг. Тэрээн тухай шийдхэбэри Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комисситай зүбшэжэ зохиладуулагдаһан байха ёһотой.

Газар нютагай хунгуулин комиссийн бүридэлдэ орохо хүнүүдые тодорхойлодоо, нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаан ниитын гэшүүдхээн, мүн хунгагадай хүдэлдэг, алба тэдэ, хурадаг, хуудаг газартань болоһон суглаануудай дурадхалнуудые хараада абадаг.

Хэрбээ нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаанай тус статьягай нэгэдэхи хубида тогтоогдоһон болзрто газар нютагай хунгуулин комиссийн гэшүүдые томилоогүй байгаа хаань, үгы гэбэл, энэ газарта тус нютагай өөрын хүтэлбэрийн зургаанай үгы байгаа хаань, тус газар нютагай хунгуулин комиссие Россин Федерацийн субъектын зохихо хунгуулин комисси бүрилдүүлэдэг.

Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн, бүридхэлдэ абтаһан кандидат бүхэн газар нютагай хунгуулин комисси бүхэндэ хунгуулин комиссийн нэгэ нэгэ гэшүүдые томилхо эрхэтэй. Тэрэнь зүблэхэ эрхэтэй байха.

Статья 14. Участково хунгуулин комисси бүрилдүүлэхэ гурим

Участково хунгуулин комиссие нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаанууд хунгалтын болохо үдэр хүрэтэр 44 үдэрһөө оройтонгүй 5-10 гэшүүдтэйгээр бүрилдүүлэдэг.

Участково хунгуулин комиссийн бүридэлдэ орохо хүнүүдые тодорхойлодоо, нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаан ниитын гэшүүдхээн, мүн хунгагадай хүдэлдэг, алба тэдэ, хурадаг, хуудаг газарта болоһон суглаануудай дурадхалнуудые хараада абадаг. Участково хунгуулин комиссийн түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогшо болон секретариинь хунгуулин комиссийн түрүүлэгшын заседани дээрэ тэрэнэй гэшүүдхээн нюусаар дуугаа үгэхэ гуримаар хунгагадаг.

Хэрбээ нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаанай тус статьягай нэгэдэхи хубида тогтоогдоһон болзрто участково хунгуулин комиссийн гэшүүдые томилоогүй байгаа хаань, үгы гэбэл, энэ газарта нютагай өөрын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаанай үгы байгаа хаань, участково хунгуулин комиссие газар нютагай зохихо хунгуулин комисси бүрилдүүлэдэг.

Полярна станцида гү, али тамаралгада ябаһан станцида дээрэ бии болгогдоһон хунгуулин комиссийн участково хунгуулин комиссие тус тустаа полярна станцийн хүтэлбэрилэгшэ, мүн станцийн капитан тус статьягай нэгэдэхи хубида тогтоогдоһон болзрто, харин онсо ушар болоо хаань, хунгалтын болохо үдэр хүрэтэр табан үдэрһөө оройтонгүй бүрилдүүлэдэг.

Россин Федерацийн газар дайдын газар тээ

байгуулагдаһан хунгуулин участогахи участково хунгуулин комиссие Россин Федерацийн зохихо дипломатическа түлөөлэлгын гү, али консульска эмхи зургаанай хү гэлбэрлэгшэ, үгы гэбэл, Россин Федерацийн газар дайдын газар тээ байһан сэрэгэй частиин командир бүрилдүүлэдэг.

Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн, бүридхэлдэ абтаһан кандидат бүхэн участково хунгуулин комисси бүхэндэ хунгуулин комиссийн нэгэ нэгэ гэшүүниие томилхо эрхэтэй. Тэрэнь зүблэхэ эрхэтэй байха. Дуугаа үгэлгын болохо үдэр кандидат бүхэн, хунгуулин нэгэдэл бүхэн, хунгуулин зохихо блок бүхэн хунгуулин участково комиссинуудта нэгэ нэгэ адаглагыые томилхо зэргэтэй. Тэрэнь дуугаа үгэлгын эхинһээн дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай документнүүдэй бэшэжэ дүүргэгдэтэр дуугаа үгэлгын боложо байгаа таһалга соо байлсаад, хунгалтын документнүүдэй үнэмшэлэгдэһэн буулгабарие абаха эрхэтэй.

Статья 15. Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүд

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комисси Россин Федерацийн Президентын хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ үедэ федеральна хуулинуудаар тогтоогдоһон эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйгээ хэмжээн соо иимэ юумэ хэдэг гэбэл:

Россин Федерацийн Президентын хунгалта үнгэргэхэ хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгые хүтэлбэрилдэг;

Россин Федерацийн Президентын хунгалтые бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ үедэ хуули сахилгые хинадаг, тус Федеральна хуули нэгэн адляар хэрэглэгые хангадаг;

тус федеральна хуули хэрэглэгын асуудалнуудаар инструкцинууд болон нормативна бусад актуудые толилодог. Эдэнь Россин Федерацийн Президентын хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ бүхы хунгуулин комиссинуудта уялгата байха;

хунгуулин блогуудые бүридхэлдэ абадаг; Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидатуудые, тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнуудые бүридхэлдэ абадаг;

кандидатуудта болон тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнуудта тогтоогдомол янзын үнэмшэлгэнүүдые үгэдэг;

Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн бүхы кандидатуудай хунгалтын урда тээхи ажал ябуулгая эрхилхэдэнь, хуули ёһоной талаар адли тэгшэ эрхэ байдал хангадаг;

хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ хабаатай асуудалнуудаар министерствэнүүд болон албан зургаануудай, мүн гүйсэдхэхэ засагай бусад зургаануудай болон нютагай өөрын хүтэлбэрийн зургаануудай мэдээсэлнүүдые шагнадаг;

хунгуулин бюллетениин, хунгагадай списогэй болон хунгуулин бусад документнүүдэй хэлбэри түхэл зохёон тогтоодог;

ород хэлээр бэшэгдэһэн хунгуулин бюллетениин текстые баталдаг;

хунгуулин комиссинуудай тамгануудай янза түхэлыень болон хунгуулин документнүүдые эльгээхэ ба хадагалха гурим баталдаг;

хунгалтада бэлдэлгэ болон тэрэниие үнгэргэлгые мүнгэ зөөрээр хангаха, мүн хунгуулин комиссинуудай эрхэ түлөөлэлгынгоо болзор соо ажал ябуулгая эрхилэлгыень хангаха хэрэгтэ федеральна бюджетһээ үгтэһэн мүнгэ хубаарилдаг, тэрэ мүнгые хараалагдаһан зорилгоорнь хэрэглэгые хинадаг;

хунгуулин комиссинуудые гэр байра, транспорт болон хэлхээ холбоогоор хангалгые хинадаг, мүн хунгалтын материально-техническэ талын бусад асуудалнуудые хаража үзэдэг;

доодо тээхи хунгуулин комиссинуудайнь шийдхэбэринүүд болон ябуулганууд (али гэбэл ябуулга хээгүй байһан) тушаа ороһон гомдолнуудые (мэдүүлгэнүүдые) хаража үзэдэг, мүн тэдэ гомдолнуудаар (мэдүүлгэнүүдээр) үндэһэлэгдэнги шийдхэбэринүүдые абадаг;

дуугаа үгэлгын дүнгүүдые эмхилэн согсолхо нэгэн гурим тогтоодог;

Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үрэ дүнгүүдые тогтоон гаргадаг, тэрэнээ хэблэдэ толилодог; хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ хабаатай документнүүдые архивта тушаадаг;

Россин Федерацийн Президентын хунгалтада дахяад болоһон дуугаа үгэлгые эмхидхэдэг;

Россин Федерацийн Президентын дахяад болоһон хунгалтые эмхидхэдэг;

тус федеральна хуулитай болон "Россин Федерацийн эрхэтэдэй хунгуулин эрхэнүүдые лаб хангаха гол зүйлнүүд тухай" Федеральна

хуулитай зохилдуулан, бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бээлүүлдэг.

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйгээ хэмжээн соо абаһан шийдхэбэринүүдын гүрэнэй бүхы зургаануудта, нютагай өөрын хүтэлбэрийн зургаануудта, ниитын нэгэдэлнүүдтэ, гүрэнэй предприятинууд, эмхи зургаан болон эмхинүүдтэ, тэрэшэлэн тэдэнэй тушаалта нюурнуудта уялгата юм.

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комисси албан ёһоной өөрын хэблээй органтой байдаг.

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комисси юридическэ нюур байжа, саг үргэлжын үндэһөөр ажал ябуулгая эрхилжэ байдаг.

Статья 16. Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүд

Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комисси:

Россин Федерацийн субъектын газар дайда дээрэхи хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулгые тааралдууддаг;

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комиссийн болон Россин Федерацийн субъектын гүрэнэй засагай органуудай хоорондын холбоо харилсаа хангадаг;

Россин Федерацийн субъектын газар дайда дээрэ хунгалтын хуули сахин үнгэргэгдэхыень хинадаг;

Россин Федерацийн тус тус субъектын газар дайда дээрэ хунгуулин бюллетеньнүүдые бэлдэлгые хангажа, газар нютагай хунгуулин комиссинуудта тэдэнээ тараадаг;

Россин Федерацийн тус субъект соо доодо тээнэ байгаа хунгуулин комиссинуудай шийдхэбэринүүд болон ябуулганууд (али гэбэл ябуулга хээгүй байһан) тушаань ороһон гомдолнуудые (мэдүүлгэнүүдые) хаража үзэдэг, мүн тэдэ гомдолнуудаар (мэдүүлгэнүүдээр) үндэһэлэгдэнги шийдхэбэринүүдые абадаг;

Россин Федерацийн Президентын хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ үгтэһэн мүнгые газар нютагай хунгуулин комиссинуудай хоорондо хубаарилдаг, мүн Россин Федерацийн субъектын газар дайда дээрэ тэрэ мүнгэнэй хараалагдаһан зорилгоорнь гаргашалагдахын хойноһоо хинадаг;

Россин Федерацийн субъектын газар дайда дээрэхи хунгуулин участогуудые нэгэн гуримаар номерлодог;

Россин Федерацийн субъектын газар дайда дээрэ Россин Федерацийн президентые хунгаха үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тогтоон гаргадаг, тиигээд тэрэнээ Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комиссида дамжуулан үгэдэг;

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулин комиссийн даалгабаряар бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бээлүүлдэг.

Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорын дүрбэн жэл юм.

Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комисси юридическэ нюур байжа, саг үргэлжын үндэһөөр ажал ябуулгая эрхилдэг.

Статья 17. Газар нютагай (районной, хотын болон бусад) хунгуулин комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүд

Газар нютагай (районной, хотын болон бусад) хунгуулин комисси:

Россин Федерацийн Президентын хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ тус газар дайда дээрэ хэр бээлүүлэгдэжэ байһыень хинадаг, мүн участково хунгуулин комиссинуудай хаягуудые болон телефоной номернуудые хүн зондо дуулгадаг;

тус газар дайда дээрэхи участково хунгуулин комиссинуудай ажал ябуулга тааралдууддаг, тэдэ хунгуулин комиссинуудай шийдхэбэринүүд болон ябуулганууд (али гэбэл ябуулга хээгүй байһан) тушаань ороһон гомдолнуудые (мэдүүлгэнүүдые) хаража үзэдэг, тиигээд тэдэ гомдолнуудаар (мэдүүлгэнүүдээр) үндэһэлэнги шийдхэбэринүүдые абадаг;

хунгалтада бэлдэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ үгтэһэн мүнгые мэдэдэг, тиигээд участково хунгуулин комиссинуудай хоорондо хубаарилдаг;

Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн бүхы кандидатуудай хунгалтын урда тээхи ажал ябуулгая тус газар дайда дээрэ эрхилхэ хуули ёһоной талаар адли тэгшэ эрхэ байдалые Россин Федерацийн субъектын хунгуулин комисситай хамта хангадаг;

хунгуулин бюллетеньнүүд болон бусад документнүүдые участково хунгуулин комиссинуудта хүргэхэ хэрэг эмхидхэдэг;

хунгуулин участогуудта дуугаа үгэлгэ

үнгэргэхэднь, участково хунгуулийн комиссинуудта эмхидхэлэй-техническэ туһаламжа үзүүдэг;

Россин Федерацийн Президентын тус газар дайда дээрэ болоһон хунгалтын үедэхи дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тогтон гаргадаг, тиигээд тэрэнээ олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүдтэ дуулгадаг, мүн дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай протоколнуудые Россин Федерацийн субъектын хунгуулийн комиссида дамжуулан үгэдэг;

хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ хабаатай документнүүдые архивта гү, али дээдэ тээхи хунгуулийн комиссида дамжуулан үгэхэ ябадал хангадаг;

тус Федеральна хуулитай зохилдуулан, бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлдүүдэг.

Газар нотагай хунгуулийн комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үрэ дүнгүүдэй ёһоор толилогдоһоной үзүүдээр дүүргэдэг.

Статья 18. Участково хунгуулийн комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүд

Участково хунгуулийн комисси:
участково хунгуулийн комиссийн байдаг газар, хүдэдэг саг тухайнь, мүн дуугаа үгэхэ үдэр болон газар тухайнь хүн зондо дуулган зарладаг;

хунгуулийн участогтахи хунгагшадайнгаа список табидаг;

хунгагшадаа хунгагшадай списоктэй танилсуудаг, хунгагшадай списоктэ гараһан алдуунууд болон зарим буруу зүйлнүүд тухай мэдүүлгэнүүдые харадаг, тиигээд тэрэндэ зохихо хубилалтануудые оруулха тухай асуудал шийдхэдэг;

дуугаа үгэхэ байшангуудые, хунгуулийн хайрсагуудые болон бусад түжээрлэг бэлдэхэ хэрэг хангадаг;

хунгуулийн урда тээхи ойлгуулан идхалгын материалнуудые хаана няаха тухай дүримүүдэй хунгуулийн участогай газар дээрэ хэр зүбөөр сахигдажа байһыень хинадаг;

хунгалтын болохо үдэр хунгуулийн участок дээрэ дуугаа үгэлгэ эмхидхэдэг;

Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үедэ хүнүүдэй үгэлгэн дуунуудые хунгуулийн участогта байжа тоолодог, дуугаа үгэлгын дүнгүүдые тогтоон гаргадаг;

тус Федеральна хуулиие эбдэһэн тухай гомдолнуудые (мэдүүлгэнүүдые) хаража үзэдэг, тиигээд тэдээн тушаа үндэһэлэгдэнги шийдхэбэринүүдые абадаг;

тус федеральна хуулитай зохилдуулан, бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэлдүүдэг.

Участково хунгуулийн комиссийн эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үрэ дүнгүүдэй албан ёһоор толилогдоһоной үзүүдээр дүүрдэг.

Статья 19. хунгуулийн комиссийн гэшүүнэй эрхэ зэргэ

хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн хунгуулийн комиссийн бүхы заседанинуудта байха уялгатай.

Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд, тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнууд, кандидадай намгадынь гү, али үбгэдынь, мүн дүтын түрэлэй хүнүүд, тэрэндэ сэхэ мэдэлтэй хүнүүд хунгуулийн комиссийн бүридхэлдэ орохо ёһогүй.

хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэйшье, мүн зүблэхы эрхэтэйшье гэшүүн:

хунгуулийн комиссийн заседанинууд тухай уридшалан мэдээсэгдэдэг.

хунгуулийн комиссийн заседани дээрэ үгэ хэлэхэ, тэрэ хунгуулийн комиссийн мэдэлгын хэмжээндэ ородог асуудалнуудаар дурадхалнуудые оруулха, мүн тэрэ асуудалнууд тушаа дуугаа үгэлгэ үнгэргэхэ эрилтэ табиха эрхэтэй;

хунгуулийн комиссийн заседанида хабаадаһан бусад хүнүүднээ зүбшэхэ зүйлтэй тааруу асуудалнуудые хураха, тэдэндээ голын барижа үгэлгэн харюунуудые абаха эрхэтэй;

өөрынгөөшье, мүн доодо тээхишье хунгуулийн комиссинуудай ямаршье документнүүд болон материалнуудтай танилсаха, тэдэ документнүүдэй үнэмшэлэгдэһэн буулгабаринуудые абаха эрхэтэй.

хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүннээ тэрэниие томилһон зургаанай шийдхэбэрээр хунгуулийн комиссийн гэшүүнэй уялгануудһаа эрхэ түлөөлэлгынгөө болзорой дүүрээгүй байхада, иимэ ушарта сүлөөлэгдэдэг гэбэл:

өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгэнүүдые дүүргэхээс болиһон тухай бэшэмэл мэдүүлгэ хунгуулийн комиссийн гэшүүнэй үгөө хаань;

хунгуулийн комиссийн гэшүүнэй Россин Федерацийн эрхэтэн гэнэн нэрээс алдаа хаань;

хунгуулийн комиссийн тэрэ гэшүүн тушаа сүүдэй

гэмнэлгын шийдхэбэрийн хуулиа хүсэндөө ороо хаань; хунгуулийн комиссийн энэ гэшүүн өөрынгөө түлөө харюусажа шадахагүй, мүн зарим талаар харюусажа шадахагүй, гадна хураггүйгөөр үгы болошоо гү, наһа бараа гэжэ сүүдэй хуулиа хүсэндөө ороһон шийдхэбэрээр мэдэрэгдээ хаань.

хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ үедэ гол ажалһаа сүлөөлэгдэһэн, шийдхэхы эрхэтэй хунгуулийн комиссийн гэшүүндэ хунгалта үнгэргэлгэдэ гаргагдаһан мүгэнһөө ажалһаа түлөөһэн үгтэдэг. Эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ байһан болзорто тэрэ гэшүүн захиргаанай (хүдэлмэри үгэгшын) үүсхэлээр ажалһаа гаргагдаха гү, али өөрын зүбшөөлгүгөөр ондоо ажалда оруулагдаха ёһогүй.

хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн зохихо прокуророй зүбшөөлгүгөөр уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха гү, али сүүдээр тохогодог захиргаанай хэлээлтын хэмжээндэ хүртэхэ ёһогүй.

Россин Федерацийн Президентын хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгтэй холбоотой Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн, Россин Федерацийн субъектнүүдэй хунгуулийн комиссинуудай зүблэхы эрхэтэй гэшүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдынь удаадахи хунгалтада Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай бүридхэлдэ абтажа дүүрэтэр үргэлжэлхэ. Энэ ямар ушарта тиймэ байхагэжэ, тэдэниие томилһон кандидат Россин Федерацийн Президентээр хунгалтада байха ёһотой. Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн, Россин Федерацийн субъектнүүдэй хунгуулийн комиссинуудай зүблэхы эрхэтэй бусад гэшүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдынь Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үрэ дүнгүүдэй албан ёһоор толилогдоһоной үзүүдээр 30 үдэрэй үнгэрһэн хойно болоулагдадаг.

Газар нотагай болон участково хунгуулийн комиссинуудай зүблэхы эрхэтэй гэшүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорын тэдэ хунгуулийн комиссинуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзортой нэгэн зэргэ дүүрэдэг.

Статья 20. хунгуулийн комиссинуудай ажал ябуулга тухай олондо мэдээсэжэ байла

хунгуулийн комиссинуудай ажал ябуулгань бүгдэндэ мэдээсэн, нюуса далдаггүйгөөр бэлүүлэгдэдэг. Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд болон тэдэнэй этигэмжэтэ нюурнууд, хунгуулийн нэгдэлнүүдэй, хунгуулийн блогуудай, хунгагшадай үүсхэл гаргадаг бүлэгүүдэй этигэмжэлэгдэһэн түлөөлэгшэдынь болон олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд хунгуулийн комиссинуудай заседанинуудта байлсаха эрхэтэй.

хунгуулийн комиссийн шийдхэбэринүүд хэблэлдэ толилогдодог, мүн олондо мэдээсэл тараалгын бусад хэрэгсэлнүүдтэ дамжуулагдадаг.

хунгуулийн комиссинууд кандидадуудые бүридхэлдэ абалгын дүнгүүдые, тэдэнэй намтарай зүйлнүүдые, кандидат бүхэнөөр дуугаа үгэлгын дүнгүүдые гү, али Россин Федерацийн Президентын хунгалтын үрэ дүнгүүдые эрхэтэдэ мэдээсэдэг.

дуугаа үгэлгын үдэр участково хунгуулийн комиссинуудай хүдэлмэриее эхилһэнһээ хойшо дуугаа үгэлгын дүнгүүд тухай документнүүдэй бэшгэдэжэ дүүрэтэр кандидадуудай, ниитын болон хунгуулийн нэгдэлнүүдэй, хунгуулийн блогуудай эльгээһэн адаглагшад, гадаадын (уласхоорондын) адаглагшад, тэрэшэлэн олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэд хунгуулийн участогуудта байлсаха эрхэтэй.

Гадаадын (уласхоорондын) адаглагшад федеральна хуулинуудтай зохилдуулан, ажал ябуулгаая эрхилдэг.

Адаглагшые эльгээһэн кандидат, ниитын гү, али хунгуулийн нэгдэл, хунгуулийн блок тэрэнэйнгээ эрхэ түлөөлэлгэнүүдыень бэшгэжэ үнэмшэлхэ ёһотой. Тийхэдэ тэрэнэй фамили, нэрэ ба обогыень, хаана хуудагыень, мүн хунгуулийн ямар номертой участогта эльгээгдэһыень зааха ёһотой. Энэ документ паспорт (тэрэнэй орондо байгаа нюурай үнэмшэлгэ) харуулхадал бодото хүсэтэй байха. хунгуулийн участогта адаглагша эльгээгдэбэ гэжэ уридшалан мэдээсэхэ хэрэг байхагүй.

Адаглагша иимэ эрхэтэй гэбэл:
бэын элүүрэй муугу, али ондоо хүндэтэ шалтагаанаар дуугаа үгэлгын боложо байгаа байшанда ерэгжэ шадахагүй хунгагшадай дуугаа үгэхэдэ байлсаха:

хунгагшадай списокүүдтэй танилсаха;

участково хунгуулийн комиссида дурадхал оруулжа, ажагдалта хэжэ хандаха;

участково хунгуулийн комиссийн ябуулганууд (али гэбэл ямаршье ябуулга хэзэгүй) тушаалы газар нотагай хунгуулийн комиссида гомдол бариха эрхэтэй.

Участково хунгуулийн комиссийн ябуулгануудта оролсожо болохогүй. Адаглагшадай ажаглалтанууд болон дурадхалнуудыень участково хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшэ хаража үзэдэг, харин шухала болоо хаань, участково хунгуулийн комиссийн заседани

дээрэ тэдэ харагдадаг.

Статья 21. хунгуулийн комиссинуудай ажал ябуулгы эмхидхэлгэ

хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн олонхидойнь хунгуулийн комиссийн заседанида байдаг. Түбэй хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэ гэшүүдэй гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнэ байлсаа хаань, Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн заседанинь хуулийн эрхэтэй байха.

хунгуулийн комиссинуудай шийдхэбэри абаха "дэмжэхэ" ба "буруушааха" гэнэн дуунуудай тоотой болошоо хаань, хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшын дуун шийдхэхы шанартай байдаг.

хунгуулийн комиссинуудай түлөөлэлгэнүүдэйнгээ хэмжээн соо абтагшэ шийдхэбэринүүдынь гүрэнэй засагай зургаануудта нютагай өөрыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд тэрэшэлэн доодо тээнэ байгаа хунгуулийн комиссинуудта уялгата юм.

Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшые, түрүүлэгшын орлогшые болон секретариинь хунгаха тухай, Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидаттай бүридхэлдэ абаха тухай, Россин Федерацийн Президентын тушаалда дэбжүүлэгдэһэн кандидаттай бүридхэлдэ абтанание болуулха тухай, мүн хунгалта бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгшы мүнгэ зөөр хангаха тухай асуудалнуудаар, тэрэшэлэн хунгуулийн үрэдүнгүүдые тогтоон гаргаха тухай, хунгалты болзо гү, али бодото бэшэ гэжэ мэдэрхэ тухай, дахяад үгэлгы гү, али дахяад хунгалта үнгэргэхэ тухай Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн шийдхэбэринүүд Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн заседани дээрэ Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн нийтэ тоогой олонхийн дуугаар абтадаг.

хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшые, түрүүлэгшын орлогшые болон секретариинь хунгаһан тухай хунгалтада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ хэрэгшы зөөрээр хангалтын асуудалнуудаар, тэрэшэлэн үгэлгын дүнгүүдые тогтоон гаргаха тухай хунгуулийн комиссинуудай шийдхэбэринүүд хунгуулийн комиссинуудай шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн нийтэ тоогой олонхийн дуугаар абтадаг.

хунгуулийн комиссинуудай бусад асуудалнууд хараалһан шийдхэбэринүүдынь тэндэ байгаа хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүдэй тоогой олонхийн дуугаар абтадаг.

хунгуулийн комиссийн шийдхэбэридэ хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшэ болон секретарь гараа табидаг. хунгуулийн комиссийн абанан шийдхэбэринүүд зүбшөөгөөгүй хунгуулийн комиссийн гэшүүд туһанамжаая бэшгэжэ үгэхэ эрхэтэй. хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшэ гурбан үдэрһөө оройтуу тэрэниень дээдэ тээхи хунгуулийн комиссида дуу харин тусгаар ханамжын хунгалта болотор үдэрһөө урид гү, али хунгалтын үдэр хэлэгдээ тэрэниень дары сагтаа дуулгаха ёһотой.

Федеральна хуулинуудта зүришэһэн, үгы тогтоогдоһон эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хэтэрхэ хунгуулийн комиссийн абанан шийдхэбэринүүд тээхи хунгуулийн комисси гү, али сүүд болоулха ёһогүй.

хунгуулийн комиссийн заседанинуудые түрүүлэгшэ гү, али тэрэнэй даалгабаряар хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшын орлогшо зарладаг, үнгэргэдэг. хунгуулийн комиссийн гэшүүдэй гурбанай нэгэ хү үсөөн бэшэнэнь эрилтээр хунгуулийн комиссийн заседанинууд үнгэргэгдэдэг.

Гомдолнууд (мэдүүлгэнүүдые) хаража үзэхэ тэрэндэ хонирхолтой талынхидай түлөөлэгшэ хунгуулийн комиссинуудай заседанинуудта байха эрхэтэй.

Саг үргэлжын үндэһөөр хүдэлжэ байгаа хунгуулийн комиссийн түрүүлэгшэ, түрүүлэгшын орлогшо секретариинь тэрэшэлэн хунгуулийн комиссийн шийдхэбэрээр шийдхэхы эрхэтэй бусадшы гэшүүн хунгуулийн комиссида штатна үндэһөөр хүдэлжэ хунгуулийн комиссийн шийдхэхы эрхэтэй гэшүүн ажалай түлөөһэниинь хунгуулийн комиссида үбгэ боджэдэй мүнгэнэй хэмжээн соо Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссийн тодорхойлоһон хэмжээгээр түлэгдэдэг.

Саг үргэлжын үндэһөөр хүдэлжэ хунгуулийн комиссийн аппаратай байдаг. Тэрэниень байгууламжы штадыень тэрэндэ үгтэһэн боджэдэй мүнгэ зөөр хэмжээгээр хунгуулийн комиссинууд тодорхойлоһон бусад хунгуулийн комиссинууд хунгалтада бэлдэхэ тэрэниие үнгэргэхэ үедэ саг зуурын аппарат байдаг аргатай. Тэрэниень байгууламжа болон штадынь тус хунгуулийн комиссинууд тэдэндэ үгтэһэн боджэ мүнгэ зөөрийн хизаар хэмжээн соонь тодорхойлоһон.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

ФЕДЕРАЛЬНА СУГЛААНАЙ ГҮРЭНЭЙ ДҮҮМЫН ТОГТООЛ

Гүрэнэй Дүүмын комитедүүдые байгуулха тухай

Россин Федерациин Конституциин 101-дэхи статьятай зохилдуулан, Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэ иигэжэ тогтооно:

Гүрэнэй Дүүмын удаадахи комитедүүдые улаада, Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын регламентын 19-дэхи статьятай зохилдуулан, Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмэ иигэжэ тогтооно:

Гүрэнэй Дүүмын удаадахи депутатуудые Гүрэнэй Дүүмын комитедүүдэй түрүүлэгшээр эрхэтэдтэй холбоо байгуулха хэрэгүүдэй талаар комитет

Гүрэнэй Дүүмын Хуули гаргалгын сүүдэй-ноной реформын талаар комитет
Виктор Иванович Лукьянов;

Гүрэнэй Дүүмын Ажалай ба социальна нунгаанай талаар комитет
Вячеславович Калашников;

Гүрэнэй Дүүмын Ветерануудай хэрэгүүдэй талаар комитет
Виктор Иванович Варенников;

Гүрэнэй Дүүмын Эрдэм нуралсалай ба эрдэмэй талаар комитет
Виктор Иванович Мельников;

Гүрэнэй Дүүмын Эхэнэрнүүдэй, гэр бүлын ба хууль хэрэгүүдэй талаар комитет
Виктор Иванович Апарина;

Гүрэнэй Дүүмын Бюджетэй, налогуудай, финансын талаар комитет
Михайлович Задорнов;

Гүрэнэй Дүүмын Экономическа политикын талаар комитет
Дмитриевич Маслюков;

Гүрэнэй Дүүмын Эд зөөрин, үмсэлэлгын ба ажал ябуулгын талаар комитет
Григорьевич Бунич;

Гүрэнэй Дүүмын Аграрна асуудалнуудай талаар комитет
Андреевич Чернышев;

Гүрэнэй Дүүмын Промышленностиин, транспортын ба элшэ хүсэний талаар комитет
Кузьмич Гусев;

Гүрэнэй Дүүмын Байгаалин нөөсөнүүдэй ба ашаглалгын талаар комитет
Юрьевич Михайлов;

Гүрэнэй Дүүмын Экологийн талаар комитет
Владимировна Злотникова;

Гүрэнэй Дүүмын Оборонын талаар комитет
Александрович Рохлин;

Гүрэнэй Дүүмын Аюулгүй байдалай талаар комитет
Виктор Иванович Илюхин;

Гүрэнэй Дүүмын Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар комитет
Владимир Петрович Лукин;

Гүрэнэй Дүүмын Бээ даанхай гүрэнүүдэй нэгэдэлэй ба харин гүрэнүүдтэ байдаг эрхэтэдтэй холбоо байгуулха хэрэгүүдэй талаар комитет
Георгий Иванович Тихонов;

Гүрэнэй Дүүмын Национальностнуудай хэрэгүүдэй талаар комитет
Владимир Юрьевич Зорин;

Гүрэнэй Дүүмын Федерациин ба нютагууд хоорондын политикын талаар комитет
Леонид Андреевич Иванченко;

Гүрэнэй Дүүмын Нютагай өөһэдэгөө хүтэлбэрлгын асуудалнуудай талаар комитет
Андрей Александрович Поляков;

Гүрэнэй Дүүмын Ниитын нэгэдэлнүүдэй ба шажанай эмхинүүдэй талаар комитет
Виктор Ильич Зоркальцев;

Гүрэнэй Дүүмын регламентын ба Гүрэнэй Дүүмын хүдэлмэри эмхидхэлэй талаар комитет
Дмитрий Федорович Красников;

Гүрэнэй Дүүмын мэдээсэлэй политикын ба хэлхээ холбооной талаар комитет
Олег Александрович Финько;

Гүрэнэй Дүүмын Геополитикын асуудалнуудай талаар комитет
Алексей Валентинович Митрофанов;

Гүрэнэй Дүүмын Конверсиин ба эрдэм үргэнөөр хэрэглэхэ технологиин талаар комитет
Георгий Иванович Костин;

Гүрэнэй Дүүмын Соёлой талаар комитет
Станислав Сергеевич Говорухин;

Гүрэнэй Дүүмын туризмын ба спортын талаар комитет
Александр Сергеевич Соколов;

2. Гүрэнэй Дүүмын Мандатна комиссиин түрүүлэгшээр Гүрэнэй Дүүмын депутат Виталий Иванович Севастьяновые хунгаха.

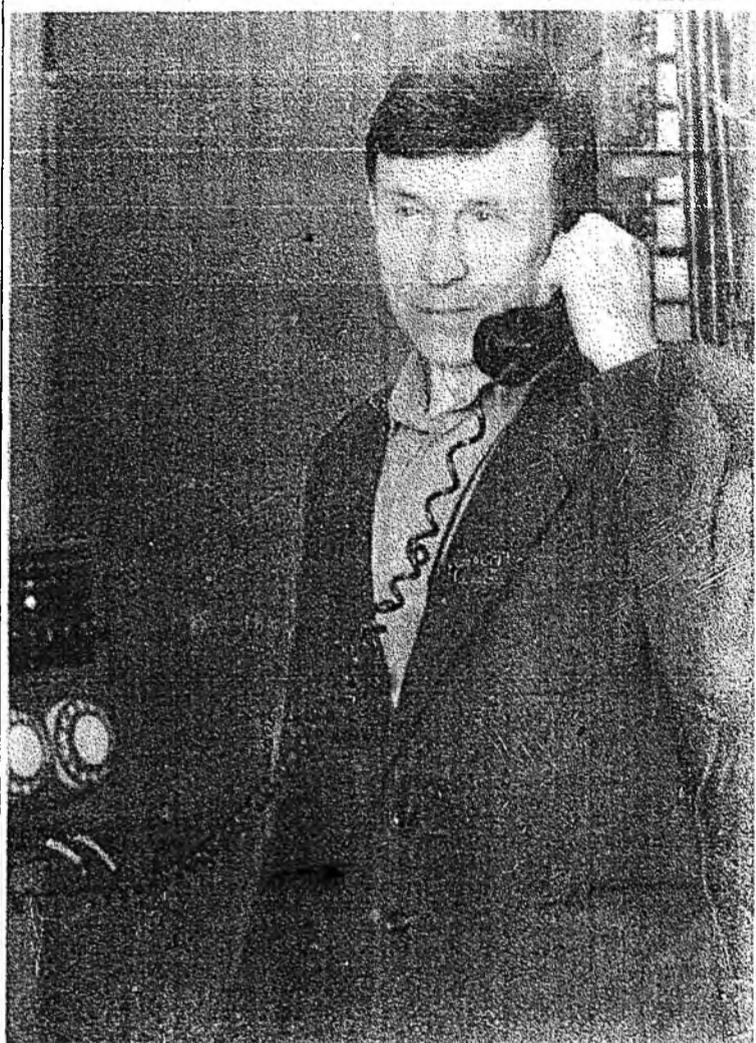
Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшэ Г. СЕЛЕЗНЕВ.
Москва,
1996 оной январин 19.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПАРЛАМЕНТЫН ДЭЭДЭ ПАЛАТА БАЙГУУЛАГДАБА

Федерациин Комитетэй зохилдуулан, Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшэ Егор Михайлович Ларионов, Тыва Республикын Президент, Правительствоые толгойлогшо Шериг-оол Дижижикович Ооржак, Тыва Республикын Верховно Хуралай (парламентын) Түрүүлэгшэ Каадыр-оол Алексеевич Бичелдей, тиихэдэ Россин Федерациин манай хүршэ субъектнүүдэй хүтэлбэрлэгшэд Эрхүүгэй областиин губернатор Юрий Абрамович Ножиков, Эрхүүгэй областиин Хуули гаргалгын Суглаанай Түрүүлэгшэ Иван Зигмундович Зелент, Шэтын областиной Дүүмын Түрүүлэгшэ Виталий Евгеньевич Вишняков, Агын Бурядай автономито округой захиргаанай гулваа Болот Ванданович Аюшиев, Агын Бурядай автономито округой парламентын Дүүмын Түрүүлэгшэ Владимир Рабданович Рабданов, Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай автономито округой захиргаанай гулваа Алексей Николаевич Батагаев, Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын Бурядай автономито округой Хуули гаргалгын Суглаанай түрүүлэгшэ Леонид Александрович Хутанов Федерациин Сөвөдэй гэшүүд болоһон байна. Шэтын областиин захиргаанай гулваа үшөө хунгагдаагүй байһаар.

Федерациин Федеральна Суглаанай Комитетэй - Россин парламентын дээдэ түрүүлэгшээр Орловско областиин гулваа, 59 наһатай Егор СТРОЕВ

Орловско обкомой нэгэдэхэ секретарь, Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь байһан намтартай.

Владимир Федорович Адов Улаан-Удын Железнодорожно техникум, Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргэнэ намтартай. Хэлхээ холбооной дүршэлтэй инженер шэлэй заводой автоматическа телефонно станцида эгсэ 26 жэл хүдэлнэ. Тус АТС-тэ хэлхээ холбооной 6 техник, инженер эб нэгэн хүдэлжэ байдаг юм. Тэдэнэй дунда электромонтёрцида Анна Ивановна Лобачугые онсо нэрлэмээр.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Ф. Адов ажал дээрээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АНХАРАЛТАЙГААР ХАНДАХА

Гэрнүүдтэ, социальна ажагуудалай объектнүүдтэ, хотонууд болон районуудай нютагай захиргаанай байрануудта эрэмдэг хүнүүдэй дүтэлхэ, орохо арга хангаха хэмжээ абаха гэнэн тогтоол республикын Правительство абаба.

Энэ талаар аэропортын, түмэр харгын вокзалай медпунктнуудта, районуудай автовокзалуудта, поликлиникэнүүдтэ, магазинда, столоводо ородог гэшүүр болон үүдэнүүдые хубилгажа, инвалидай тэргээр орохо аргатай болгохо. Мүн автобус ба трамвайн буудалнуудай эрмэгүүдые заһаха. Инвалидуудай автомашина байлгах тухай газарнуудые нээхэ хэрэгтэй.

Энээнхээ хойшо баригдажа байһан бүхы гэрнүүдтэ эрэмдэг зоной орохо арга хараалагдаха. Инвалидууд байрадаа телефон тэбюулаха түрүүшын ээлжээнэй эрхэтэй.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

ДЭМЖЭЛГЭ МАНДА ХЭРЭГТЭЙЛ

Дэлгүүрэй экономико орон дотороо байгуулжа, демократис сурталтай, хайн болохобди гээд лэ Баруун Европын гүрэнүүдхээ хатанхай сухаари, үнэртэй мяха, жажалдаг резинэ зөөжэ эхилхээр, нилээд боложо байна. Хариин гүрэнэй голодоһо, үнэгүй юумэ асаржа, нютагайхидаа мэхэлдэг хүнүүд баяжаал юм бэээ.

Харин мандал наһанай зондо хайн юумэнэй боложо байһаниинь балай харагдангүй. Шэнэ жэлхээ нэгэ хүбэриг хилээмэн табан мянган түхэригтэ болохо гэжэ Россин гүрэнэй хүдөө ажахын министр хэлээ бэлэй. Нэгэхэн мүнэгтэ байдаг багса зуруулай 25 мянга дахин үнэтэй болоод байна ха юм.

Нитрадтай гурилаар, гормонтой мяхаар үйлдбэрлэн продукция харин гүрэнүүдхээ зөөжэ байһаар, өөһэдэг хүдөө ажахые дэмжэбэл, найдамтай ажагууха байгаа бэшэ гүбди?

Манай Нуур-Сэлээн хуурида 500 наамхай үнээдые байлгах комплекс баригдаа бэлэй. "Сельхозтехника" предпрятиин хүдөө ажахын механизациин тahaгта Алексей Васильевич Пахеевэй хүтэлбэри доро энэ барилгада хабаадлсананшые байха.

Энэ барилгамнай Буряад орон соогоо суурхананшые байха. Түл түрээсэ хайнтай, хүтэй үнээд тэндэ баригдадаг байгаа. Продукци ехээр абажа байһан наалишадыншые омогтой, дорюун ябадаг нааб даа. Үдэр бүхэндэ хотын хүнэй заводто 4 цистернэ хүн эльгээгдэдэг бэлэй. Юрэдөөд, республикыннай ноёдойшые найрхадаг, харуулдаг зүйлнь байһан юм. Нэгэтэ СССР-эй Министрнүүдэй Сөвөдэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков 'ерэхэн гээд хоёр хоногой туршада комплекс хүрэтэрнай асфальт дардам харгы хүүдэжэрхөө бэлэй.

Тэрэ суута барилгаһаа мүнөө силосэй хоёр нүхэн, нимгэн хабтагайгаар баригдан үбһэнэй сарайл орбойжо харагдаша.

Бидэ бүхы наһан соогоо үнэн сэхээр ажал хэһэн ветеранууд сар соогоо пейсиесшые абажа шадахала болижо байнабди. Мүнөө манда гүрэнэй талаһаа тэдхэбэри, дэмжэлгэ хэрэгтэй болоод байна.

Ж. ДАМБИЕВ, ажалай ветеран.

Сергей Цырендоржиев

Бусалга

Тугжаар дуулаанаа хэлээр

ГАТАБОН Сэдэб хайн дураараа сэрэгэй албанда мордохо мэдүүлгэ партиин айкомдо бэшэбэ. Арсуулба. Дахиад бэшэбэ. Хараалгаба. Ядахадаа, партиин Буряад-Монголой обкомдо гуйлтаяа эльгээбэ. Уданшьегүй Яруунын захиргаан дары дуудаба. Ямар ушараар дуудуулаанаа ойлгоогүй Сэдэб хатарша халгартаа мордоод, Нархата тээшэ зорибо. Угөөдэринь партиин айкомой дарга нүхэр Аюшинда оробо. Тугжагар гарган, шэнгэрхэн хара үнээ гэдэргэнь хамнаһан Аюшин столойнгоо саанаһаа үндэгдэше гэнгүй, хүйтөөр уттаба. Сэдэбэй шоргаар хүйтэ даагаад орхибо. Дарга гараа харбайхынгаа орондо альгаараа хасарлиг ниуураа эльбээд, эсэнгээр эбһээлээд:

Сэдэб Аюрович, шамгүйгөөр сөвгт сэрэг Гитлерэй хүзүүг булга мушжа шадахагүй алтай, аал? - гэбэ. Сэдэбнь дуудуулаһанайнгаа ушар удхые һаял ойлгожо, миин мөрөө хабшагад гүүлэбэ.

Уржадэр партиин обкомой секретарь Игнатьев хонхоод, "Табиин саашань Гатабоние!" - гэжэ захирба. Яахаби теэд, сэрэгтэ мордохол болобо бээш, шамайе хүсөөр бариха бэшэб, - гэн, гараа дэлгэбэ.

Һайн бэлэйт...

Баяраа Игнатьевтаа хэлээрэй. Военкомдо дуулгаа һэм. Ошо тишээ, - гэбэ, Аюшин зүүн гараараа һүр һүлдэгүйгөөр зангаад, уруугаа харашаба. Сэдэбэй досоо юундэб даа уйтараад, хоолойн хатаһаншуу боложо, хахасалгын дулаахан үгэ хэлэхэ гэнһэн аад, юушые дуугаржа шадабагүй. Тэрэ һандай дээрһээ бодожо, галифе үмдэнһингөө хармаанһаа пулаад гаргажа, уралаа аршасагаагаад:

Трофим Бадмаевич, хүлһисыт даа, үгыетнай дуулабагүй гэшэ бээбэ... Эрэ түрһэн уялгамни гэжэ сэдхээлби даа, - гэжэ үг-маг дуугарба. - Аргатай һаа, хүлһисыт, аа?

Аюшин харюусабагүй, хүлһэн бухадал, доошоо шэртэшоод һууһан зандаа.

Зай, баяртай, Бадмаевич, - гэбэ, Сэдэб гараа харбайба. Дундһабагуур марьялиг бээтэй Аюшин гэнтэ һэгээ ороһондол толгойгоо эрид үргөөд, хүд дээрээ бодожобо. Тэрэ Сэдэб руу таңижа ядаһаншуугаар гэхэ гү, али гайхаһаншуугаар шэртэн байтараа, дабхаряатай томо нюдээ ониилгон, толгойгоо удаахан һэжэрэн, һанаа алдаад:

Мэдэнэгши, Сэдэб Аюрович, бишни шамһаа тэбхэр хорин һаһа аха болоноб. Дүшэн табатай. Шамайе орондоо орхёод, фронт мордохые һэдээд туршааб. Яашье табинагүй. Обком улаан биледээрни занана.

Бурядаймнай мэдээжэ уран зохёолшо, журналист Сергей Цырендоржиев һаяхан

АВТОР ТҮХАЙ

"Бусалга" гэжэ туужа бэшэжэ дүүргэбэ. Тэрэнэй түрүүшын расказууд 1960-аад оной эхээр манай газетэдэ толилогдожо эхилһэн юм. Тэрэ саһаа хойшо С.Цырендоржиев арба гаран номуудые Улаан-Үдэдэ, Москвада хэблүүлэнхэй.

Сергей Цырендоржиев 1983 ондо "Литературная Россия" (Москва) газетын сонсохон Россин уран зохёолшодой эрхим расказуудай конкурсо хабсадажа, "Янгар" гэнэн расказаараа I-дэхи һуури эзэлжэ, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Харин 1985 ондо "Үбгэдтэ мэндэ" гэнэн туужануудайнгаа согсолборин түлөө Бурядай Республикын Гүрэнэй шангай лауреат болоһон байна

Сергей Сульгимович 1974 ондо "Буряад үнэн" газетын редакторай орлогшоор хүдэлжэ

Ши намда орходоо һураггүй урагшатай байшабаш. Атаарханаб, - гэбэ, столойнгоо саанаһаа гаража, Сэдэбые тэбэришэбэ. - Намайгаа муугаар ханажа бү ябаарай даа, холол ошохо хүн һэнши. Яахаб теэд, яахаб теэд... Дайсанаа даралсаад, баршадгүй мэндэ бусахаһни болтогой даа...

Сэдэбэй досоо уни бутаран, нюдэниинь нойгороодхибо.

Һайн бэлэйт, ахатан... Яахаб теэд, яахаб теэд, - гэсэгээн, Аюшин яаруу гэшхэлэн, үүдэнэй хажуудахи шкафта ошон, үүдыень эгсэ нээгээд, задалагдаагүй архи гаргажархиба.

Нэгэ-нэгэ хундага мүргэдүүлжэрхи. Хэзээ хожом уулзахабибиди... Харгышни ута даа... дайн байлдаан гэшэмнай нааданай хэрэг бэшэ даа... алхам бүхэн аюултай, гэнэтэй... Архияа госхогор шэл аяганууд соо холсогонотор гоожуулба. Энэһнээ урда даргатаа архи уужа үзөөгүй Сэдэб харбайһан аягыень абаха зуураа хургануудайнгаа үлэ мэдэг шэшэргэнэхые мэдэржэ, ехэтэ аягүйрхэбэ.

Зай, мэндэ, - гэбэ, Аюшин өдөө харан, хундагаһаа гүлд байса хүнтэрүүлжэрхибэ. - Ай халаг, даруулаха юумэгүймнай бидаа байна, - гэжэ гэмэрһэншүүгээр дуугараад, ниуураа уршылгаба. Архида балай хүзэггүй Сэдэб хахаха ханяахаһаа наагуур зобон гудамжиба. Тиигээд хойуулан үеын ханинар мэтэ зэргэлэн һуужа, ажал хэрэгээ хэндэ тушааха тухайгаа зүбшээдэбэ. Анхандаа Ангиртада түрүүшын коммуна байгуулалсаһан, мүнөө бригадираар ажалажа ябаһан Дампиловта түрүүлэгшын тушаал даалгаха гэжэ хэлсэбэ.

1941 ОНОЙ августын эхээр фронт мордохол болзорынь хүржэ ерэбэ даа. Дампилов түрүүлэгшэ Пүнсэг тракторист хоёр үдэнхээ эерэбэ. Номгон, даруухан зантай, үгэ хүүрэншые хоморхон Дарижаб һамганиинь тогоогоор дүүрэн шүлэ шананхай, "айлшадаа угтаба. Сэдэб дүрбэтэйхэн Очигмаа басагаһаа үбдэг дээрээ һуулган тэбэрээд эрхэлүүлжэ һууба.

Басагаһамни фронтхоо бусахадам, эжынгээ тухай болошоод байха даа, тиимэ бээ? - гэн, монсогор хатуухан хасарыень үндэнэ, хаб харахан һамбайень эльбэнэ.

Аба, теэд та хэды хоноод бусахабта? Би теэд тиимэ түргөөр ургаха юм гүб? - гэжэ басаган асуугаад, арбагархан хургануудаа эсэгынгээ буржагар үһэн соогуур төорюулнэ.

Хархис муухай фашистые дараад бусатарни, үшөөл үдхэн ааб даа, муха. Эжынгээ үгэ дуулаад, аяга табгаа угаалсаад, шоройгоо хамалсаад байгаарай. Басагани бэрхэхэн юм ааб даа...

Шаазандал саб сагаахан, гонзод гэнэн шарайтай, зуражархиһандал хара нидхэтэй Дарижаб үбгэн хүүгэн хоёр руугаа уриханаар шэртэн байтараа, гэнтэ буруу харан, нюдээ һэмээхэн аршаадхина.

Дампилов Пүнсэг хоёр мэндэ һайнаа хэлсээд, түшэлгэтэй стулуудта һууба. Абаһаар хөөрэдэхэһониншые одобогүй янзатай. Мяхалиг хасартай Пүнсэг юрэл үбдэгөө эльбэсэгээнэ. Дампилов алшуураа гаргажа, газетын саарһа шуулажа, тамхияа орёожо ороно.

Энэ үедэ Дарижаб ороһоной шүлэ табалгажа, үнэһэндэ булажа болгоһон хабтагар зузаан лепёшко хутагаар зүһэн жэжээд, стол дээрэ табин

сасуу: - Айлшад, сай баригты, - гэжэ угаа илдамхан хоолойгоор уриба. Гурбан эршүүл стол тойрон һууба.

Өөрөө һуулсыш даа, - гэжэ Сэдэб һамгандаа хандаба.

Үгы, үгы. Хэзээ би эршүүлээр һуугшабиб? - гэжэ Дарижаб хасараа улайлан арсаба. "Яһаншые эбтэйхэн бүлэ гээшэб. Урда урдаһаа зохидхоноор харалсаха гэшэнь", - гэжэ Пүнсэг бүтүүхэн шэбшэбэ.

Теэд хахадаа гаргыш, али үгы юм гү? - гэбэ Сэдэб.

Тэли-тэли, яажа уймарлажа байнабиб, - гэжэ Дарижаб мэгдэшэбэ. Сагаан бүд

байха үедөө "Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. 1975 ондо "Байгал" журналай аһамад редактораар томилогдоод, мүнөөшье тэндэ ажаллаһаар. Тиибэшые аха нүхэрнай түрэл газетгээе холбоо барисаага алдадаггүй. Үе-үе болоод лэ, одонитэ уншагшадай анхарал татама публицистическэ статьянуудые, дурдалга, очеркнуудые мандаа дурадхажа байдаг.

Һаяшаг С.С.Цырендоржиев Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшын нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Энэ дээдэ шагналарнь амаршалаад, шэнэ туужынь хэдэн хэһэгүүдые уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

халхабшатай адыар сооһоо шэлтэй архи, хундагануудые асаржа табиба.

Эдэе баригты, айлшад, би батсагантаяа абынгаа харгыдаа абажа ябаха хүнэһэ хоол түхээрһүүб, - гэнэд, Дарижаб Очигмаагаа хүтэлөөд газашаа гарашаба

Фронтхоо балайшые һайн мэдээсэлдууданагүй. Манайхин суарийһан зандаа. Унжагайшаг лэ байлдаан бологшо аа гү... - гэн, Дампилов яһалиг томо гараараа ямаан һахалаа эмэрин, һанаа алдана.

Хари... Улаан Армимнай номо һаадаг татаһан шэнги хүсээе зангадгаж байһа ёһотой гэжэ һанагшаб. Удангүй манай ээлжээн ерэхэ даа. 1812 ондо Наполеон Москвае эзэмдээд, орос гүрэниие һабартаа оруулбаб гэжэ маһаганаад, уданшьегүй Кутузовта бута һамна сохюулашоо һэмнай. Ород арад гэшэмнай удаан дамай гэдэгтэл, нюдаргаһаа монсогойлон бажуужа абабал, о н о б ш о т о й х о н о о р биуулга жархидаг юрэндэгтэй бууу, - гэжэ Сэдэб табатгай шүлээ амтархан халбагадаха зуураа хөөрэнэ.

Тиибэл, хүрхэйл бэлэй, - гэжэ Пүнсэг хоолойгоо хашаба. - намайе юрэдөө, сэрэгэй албанда татахагүй юм гү? Бэлэн танкист ябана ха юмбиб.

Боли, үлүү юумэ бү дуугара. Бүхы колхозойнгоо урдаа хараха, уладаа няаха хүниинь ши ха юмши. Шамда бронь үгтэнхэй гүбэ. Шамгүйгөөр колхознай һулаһаади, хоһон үлэшэхэл, - гэжэ хүбүүнэй баруун мурые альгадасагаан, Сэдэб ойлгуула.

Үетэн нүхэдэйнгөө урда эшхэбтэр. Ямаршыегүй зантагар задарюун хүн аад, ара талада трактор носожо, һамгад бэрээдээр хярадажа ябахамни

һөөл найргүй шэнги болоһон досоомни бүлхинтэнэ, - гэжэ Пүнсэг архияа балгаа лепёшко унхихадаха зуура гомдонгөөр дуутарна.

Шамшуу зонгүйгөөр хайһа гээд фронтто тэдхэхэ, тэжээ болонобибди? Бодоод үмэ имэл хубида хүртөөб гэжэ ойлгыш, - гэжэ үндэр туранг бээтэй Дампиловдарга зандаг

ЭНЭ МЭТЭЭ хөөрэдхөөр һуутара хахад хараа шэлэхэбэ. һаян һаһа хүржэ ябаһаншые һайн нилээн марьяһан бээтэ Пүнсэг һөөл хүнгэхэнь һууриһаа бодожо, аби аниргүйхэн газашаа яараб Сэдэб Дампилов хоёртай ханг урда урдаһаа харалсаад абаба Тэрэл зуура зузаан уралтай аби байнал гэжэ маһайтаһа энеэбхилһэн Пүнсэг шэл аби һутабшаланхай орожо ерэбэ

Тугаар хэрэһы дортоһа ниутаад ороо һэм даа. Сага Аюровичһаа аягүйрхэ түбэгшөөгөө юм гүб... - гэжэ Пүнсэг обого-обого энеэбэ.

Зай, яахаб, архияа саашань, - гэжэ Сэдэб хонг хоолойгоор хүхинг хэлээд, аби альгадajarхиба

Тэдэ гурбанай нилэ халантаад, "Хэрээстэй хээрээ" дуулажа дүүрээ "Тангамүрэнэйнгөө гургалды хангюурдажа эхилээд һуут хоёр бухаанха хилээ тэбэринхэй Дарижаб басагантаяа орожо ерэб Эрэшүүл замхашаба.

Хүршэ Полина үгөө харгыдаһни, - гэжэ Дарижа хэлээд, адыар адыар табижархиба. - Мүнгэ абана таһа арсана. Нилээн үгэ хөөрэддэжэ һуушобди. Үгылөөгүй бээш, Сэдэб?

Үгы, үгы. Дарижа Степанһаань һураг дуудана, - гэжэ Сэдэб асуугаад, һама руугаа энхэргэн дулаахана харана.

Шэтын Атамановкай бэшэг эльгээгээ. Хайшамнай ябуулахыень мэдэнгүйбди...

Манай колхоздо Лоб табан жэл тухай хүдэлбэ гээд бээбэ. Бурядаар яһала дуутар тулмаашалдаг болоо бээ. Ажалша хүн даа, - гэжэ Дампилов.

Хүбүүниинь хү ороогүйхэн, басаганиинь гурбатайхан. "Хайшаншые эдэнээ өөдөн болгохо хүтэ даа" гэжэ Полина уйлгана баарһан, - гэжэ Дарижаб аамни дуугарна. Булга анир хаташ Дайнай муухай һүүдэр тэдэ шарайнууд дээгүүр туула шэнги болошобо. Ангиртэ хэды олон зон һайн нарайнуудаа, үтэлһэн абаһана орхин, фронт морд гэшэб? Шуната дайн жай дайи, тэдэ бултааран бүтэ бүлээн бусахагүйнь мэдээд Халхын-Голой дайнда Ангиртэ табан хүбүүд абаба Дампилов Гурбаниинь алуулаа. Нэгэн хүйлэнгөө буудууланхай, дохолон бууһэн. Тэрэ хэн бэ гэбэл, Дампилов Нүгөөдөн Пүнсэгэй эршэ һомондо шэрбүүлэнгүй эршэ "Дугаргаржаамни аршаа" - гэжэ Жана энеэдэг гэлсэбэ.

Үдэһын наранаар айһа Сэдэб Аюровичтаа элүүр мур аби болохыер эрэгээд, гэр бууһа үгээ үгөөд, гэр гэртээ тарна

(Үргэлжэлэһын халгаһа гараха).

Шажан мургэлэй ажабайдалһаа

Баргажанай дасанай шэрээтын тушаалда оробо.

Тэрэ жэлэй зунай август нарада Баргажанай дасанда Еши-Лодой римбүүшэ морилжо, дасан болон Баргажан нютагай газар дайдые арюудхажа, дасанай нуури табигдан газарта бүмбэ ноутаа бэлэй.

Хорёод онуудаар манай Баргажан нютагаар үндэр түрэлтэ Далай-ламын багша Агваан Доржиев ябаад ошоһон гэлсэдэг. Тэрэ гэнхэнһээ аяар дала гаран жэл үнгэрөө. Энэ хугасаада Баргажан нютагаар хубилгаан түрэлтэй иимэ үндэр түрэлтэ багша ламанар заларагүйл даа.

Энэл үеэр Баргажанай дасанай дэргэдэ шэнэ хургуули нээхэ тухай асуудал табигдажа эхилээ бэлэй. Энэ шухала асуудал хамба-лама Чой-Доржо Будаевай зарлигаар хүсэндөө оруулагдаа хэн.

Тиин 1994 оной зун Ивалгын дасанда "Даши Чойнхорлин" гэнэн буддын шажанай институтай Баргажанай филиал

Орос орон дотор буддын шажанай дэлгэрһээр түрүүшынхээ эмхидхэгдээд, урагшатайгаар хүдэлжэ байна гэжэ тэмдэглэлтэй.

- Танай дасанда ямар сахил санаартай ламанар хүдэлнэ гэшэб? - гэжэ шэрээтэ ламхайһаа асуубаб.

- Манайда нэгэ гэлэн бии. Тэрэмнай багша лама Даша-Жамцо болоно. 9 гэсэл бии, - гэжэ Еши-Нима ламхай хэлэбэ.

- Гэсэл гэшэмнай ямар удхатай юм? Тодорхойло үгыт, - гэжэ гуйбаб.

- Ородоор хэлэхэдэ, "монах" болоно. Иимэ түхэлэй ламанар намга абахагүй, гэр бүлэ болохогүй. Архи, тамхинтай ханилхагүй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, олон юумэ сахиха ёһотой зон.

- Та өөрөө хэн болоно гэшбта?

-Өөрөө баһал гэсэл гэгшэдэй тоодо ороноб. Эрдэм ном шудалжа, урдандаа ойлгоогүй олон юумэнэй удха шанар намда мүнөө тодорхой эли бологхой.

БАРГАЖАНАЙ ДАСАН – МҮНӨӨДЭР

Аймагай түб Хурамхаан бууринһаа зүүлжээ гурбан километрэй зайда оршодог Баргажанай дасанай шэрээтэ Артур Намжиловтай (гэсэл Еши-Нима лама) тээсгэн уулзажа, дасанай ламанар болон тэндэхи хургуулин хэрэгүүдээр хонирхобоб.

- Сагай эрхээр бидэнэйшье ажабайдалда хубилалтанууд болоно. Дасан шадар барилгын үгдэлмэринүүд яһала урэгшатайгаар ябуулагдажа байна, - гэжэ гэсэл Еши-Нима лама хөөрөбэ.

Баргажанай дасанай барилганууд эрид табан жэлэй саана түлэг алтан намарай үеэр Хурамхаанай аймагай түрэгтэйшүүлэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ, ажалай ветеран Дашанима Будиевич Дондуповай хүтэлбэри дор

эмхидхэн ябуулагдажа эхилээ гэлэй. Хамагай түрүүндэ зүүн болон баруун дугануудай бууринууд табигдаад, удаань байрын гурбан гэр Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудай голхозууд ба совхозуудай барилгашад нэгэ доро шахуу эрхөөрөө захиалаа хэн. Энэ түрэгтэ Хурамхаанай агнуури

эрхилэлгын ажахы, Хойто электросетьнүүд эмхи эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

1991 оной Сагаалганай үдэр зүүн дуган ашаглалгада оруулагдажа, урдандаа дил-хамба-лама ябаһан, Россин Федерациин Верховно Советэй депутат, Санкт-Петербургын дасанай шэрээтэ Цыбикжаловай хабаадалгатайгаар арамнайлагдаа хэн. Сагаал харын хуралда Чернин ламбагай, Еши-Доржо ламбагай гэгшэд хабаадалсаа.

Баргажан голой хүн зон нютагтаа дасан дугантай болоһондоо хэды ехээр баясаа гэшэ хэм бэ?

Тэрэл жэлэй зунай июнь харын эхээр хамба-лама Мунко Цыбиков Гааргын халуун аршаанда амарангаа Баргажанай дасанда хүржэ, хурал хурдан байха юм.

Хамба-ламатай сугтаа Чернин ламбагай болон Улаан-Баатар хотодохи Бурхан шажанай дээдэ хургуули дүүргэжэ ерэнэн Түгэд Намжилов, Баясхалан Бадмаев гэгшэд олон тоого хүн зоной хабаадалгатайгаар хурал хураба.

Тиихэдэл хамба-лама Мунко Цыбиков хадаг барижа, Чернин

ламбагайе Баргажанай дасанай шэрээтын тушаалда дурадхан байна. Тээд элдэб шалтаганһаа боложо, энэ хөөрлэдөөн хүсэндөө хүрөөгүй юм.

Тэрэнэй һүүлээр долоо шахуу харын үнгэрхэдэ, 1993 оной Сагаалганай үеэр хамба-лама Жамьян Шагдаров Түгэд ламхайе Баргажанай дасанай шэрээтын тушаалда залажа, хадаг бариба.

Мүн тиихэдэ Ивалгын дасанһаа Баясхалан Бадмаев нютагайнгаа дасанда лама боложо ерэлсэбэ.

Тэрэл ерэн гурбан оной февраль-март харануудта Хурамхаанай, Баргажанай аймагуудай хүдөө нууринуудаар радио-марафон эмхидхэн үнгэргэгдэбэ. Дасанай барилгануудта гэжэ бага бэшээр мунгэн зөөри сугларба, үхэр мал, хони ямаан, адуу морид үгтэбэ.

Түгэд ламхайн шэрээтээр үнишье хүдэлөөдүй байтарнь, тэрэнэй түрэнэн эхэнэ хүндөөр үбшэлжэ, хүбүүниинэ эхээ харалсахаяа Баян-Голоо мордоо хэн.

1993 оной июнь харын 8-най үдэр Артур Намжилов

нээгдэбэ.

Хургуулин нээлгэдэ Еши-Лодой римбүүшэ, хамба-лама Чой-Доржо Будаев, наарамба Жамбал-Ринчин багша гэгшэд хабаадалсаа.

Түрүүшын хэшгэлүүдтэ 40 шахуу хүн ябадаг байгаа. Тэдэнэинь 16-ниинь басагад бэлэй.

Мүнөө Баргажанай дасанай дэргэдэхи хургуулин шабинарай хэшгэлүүдтэ түбэд гэлэн Даша-Жамцо хоёрдохи жэлээ хүтэлбэрилэн ябуула. Энэ лама, арбан дүрбэдүгээр Далай-ламын түрэнэн нютагай хүн, хорёод шахуу жэлэй хугасаа соо буддын шажанай эрдэм ном шудалжа ябана.

Хуралсалай энэ жэлдэ Баргажанай дасанай хургуулида дүн хамта 25 шаби нурана. Арбаниинь басагад юм.

Таба-зургаан жэлэй туршада буддын шажанай эрдэм ном шудалхан эдэ залуушуул түгэс бэлэдхэлтэй ламанар болохо ёһотой. Басагадын юрэнхы хургуулинуудта түбэд хэлэ, бэшэг, соёл, түүхэ зааха шадалтай багшанар болохо гэжэ хараалагдана.

Иимэрхүү түхэлэй хургуули

Тиимэнээн энэ сахил санаарта хүртэхэ гэнэн шийдхэбэри абаа хүм, - гэжэ дасанай шэрээтэ харюусаба.

Баргажанай дасанай ехэ байшангай барилга үдэрһөө үдэртэ бүтэжэл, хэгдэжэл байна. Энэнь найшаалтай.

Гэбэшье, дасанай ажабайдалда бэрхшээлнүүд дайралдана.

Нютагай захиргаанай дарганар заримдаа дасан дуганай хүдэлмэридэ оролсон, таарамжагүй ябадал гаргахаяа ханадаг. Энэ мэтын ушарнууд һүүлэй үедэ усадхагдажа байнхай.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Еши-Лодой римбүүшэ Баргажанай дасанай барилгажа байһан сүмын дэргэдэ. Зүүн гарһаань – дасанай шэрээтэ Еши-Нима лама (Артур Намжилов) 1993 оной октябрь. Хурамхаан буурин.

Энэ зураг авторай архивһаа абтаба

МАЙН СЭСЭГ

Майн сэсэг (ландыш) хадаа зүрхэнэй үбшэ аргалхада хэмгүй тухатай. Кавказда, Дурна зүгтэ ургадаг энэ ургамалай сэсэг хонхидээ эмдэ хэрэглэгдэнэ. Эрлиг байгаалин эрхэ байдалда ургадаг энэ ургамалые хүндэ дүтэ тариха ургуулахаар болоо, юундэб гэхэдэ, мүнөө шадарга халаха туйлдаа хүрөө бшуу.

Набша намаа, сэсэгтэнь гликозидууд элбэг юм. Майн сэсэгэй адуһал (настойко) зүрхэнэй үдэхэдэ тон тухатай. Энэ ургамалһаа хэгдэдэг медицинаскэ препарат - коргликон дары түргэн хүрэнэн

Эмдэ ородог ургамалнууд тухай

гү, али ужанан зүрхэнэй, зүрх-худалай үбшэндэ хэрэглэгдэдэг. Тиигэбэшье майн сэсэгэй шүүһэ удаан уужа болохогүй, зүрхэнэй хүбшэргэйдэ энэ эм ехээр сугларжа, муу хойшолонтой байжа болохо.

Майн сэсэгэй набшада конвамаксин, конвамаксол, конваллезид, аспарагин, алкалоид, крахмал, яблочна, лимонно кислота гэхэ мэтэ элбэг.

Бүхы дэлхэйн ороннуудай фармакологидо энэ эм бүридхэлдэ абтанхай юм. Зүгөөр майн сэсэгэй үрэнэн хүндэ хоротой. Тэрэ гэрэлтэй ой соо ургадаг. Ойн соорхойдо орооһаа, майн сэсэгэй бүхэли

һөөгүүдые харахат. Ой модотой газарта ургаһан ландышай сэсэг шанараараа найн, хүсэтэй гэжэ эрдэмтэд тоолодог.

Мүнөө үедэ олон зон энэ ургамал саадтаа ургуулдаг болоо. Майн сэсэгые эрдэм ухаанай талаар шэнжэлхэн эрдэмтэд хадаа Н. П. Богоявленский, С. П. Боткин гэгшэд болоно. Эдэ эрдэмтэд сэсэгтэнь зүрхэндэ тухатай гликозид бии гэжэ элирүүлхэн байгаа. Тиигэбэшье ород арадай дом аргада энэ ургамал үшөө эртэ урдын славян угсаатанай үедэ хэрэглэгдэдэг байһан юм. Садко тухай, Волхова хатан тухай үлгэр домогто майн сэсэг тухай хэлэгдэдэг.

ГОРОХ

Хүн зоной эртэ урда саһаа эдэе хоолдо хэрэглэжэ байһан ургамалнуудай тоодо горох ороно. Эртэ урдын Египедтэ, Грецидэ, Римскэ империин үедэ горохые тарижа ургуулдаг байһан юм.

Горохто крахмал, элдэб тоһон, витаминууд (В, С), каротин, калин, фосфорой, марганцын даһнан, метионин болон бусад бодосууд элбэг байдаг. Горохые түүхээгээршье, шанаадшье эдижэ болоно. Илангаяа диетическэ эдэе хоолдо горох хэрэглэдэг. Бөөрөө үдэхэдөө горохой үрэлэ, набшаһа бусалгаад уухада тухатай.

Гурил болгодоһон горох эдэе хоолдо элбэгээр, мүн эмдэшье хэрэглэгдэдэг. Горохой талха худхаад, хадьхадаа няагаа хаатнай, тэрэ дороо тээрхэ.

Горох гэшэмнай эдэе хоолой тон сентэй продукт мүн, аяар 60 процент белогһоо бүридэдэг тула, тэрэниие мяханай орондо хэрэглэжэ болоно. Элдэб саладта худхаад, шүлэндэшье оруулжа болоно.

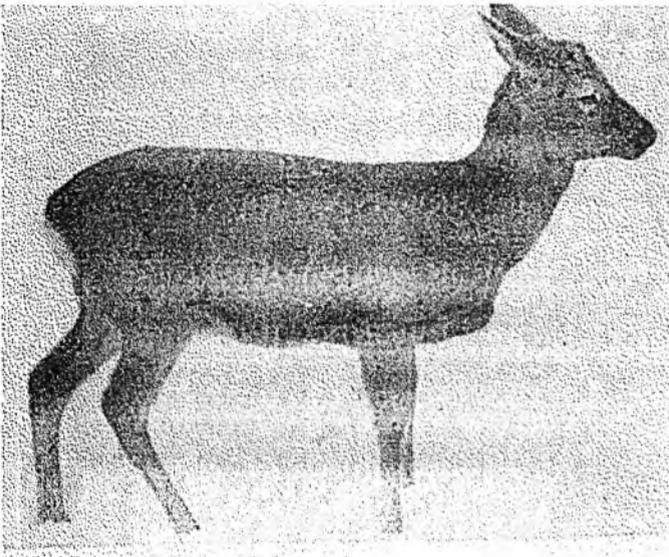
Эдэе хоолой промышленность горохын шүлэнэй концентрат бэлдэжэ гаргадаг, иимэ продукт хээрэ, походто абаад ябаханда, муудахагүй юм.

Горох, фасольдиабет үбшөөр үдэхэн хүндэ тон тухатай.

"Энциклопедия здоровья"
брошюраһаа абтаба.

Хүн ба байгаали

АНГУУД ЯАЖА ҮБЭЛЖЭНЭБ?

Хээрэ амидаргаг шубууг, зэрлиг ангууд илангаяа январин янгинама хүйтэндэ ехэ бэрхэшээлдэ орожо, зүгдэргэг, эгээ хоолоор гуталдагаг.

Туруута ангуудыг нэрлэбэл, хүдэри, гүрөөхэн, хандагай, буга, богон гахай, ямаан гүрөөхэн, хойто зүгэй оро болоно.

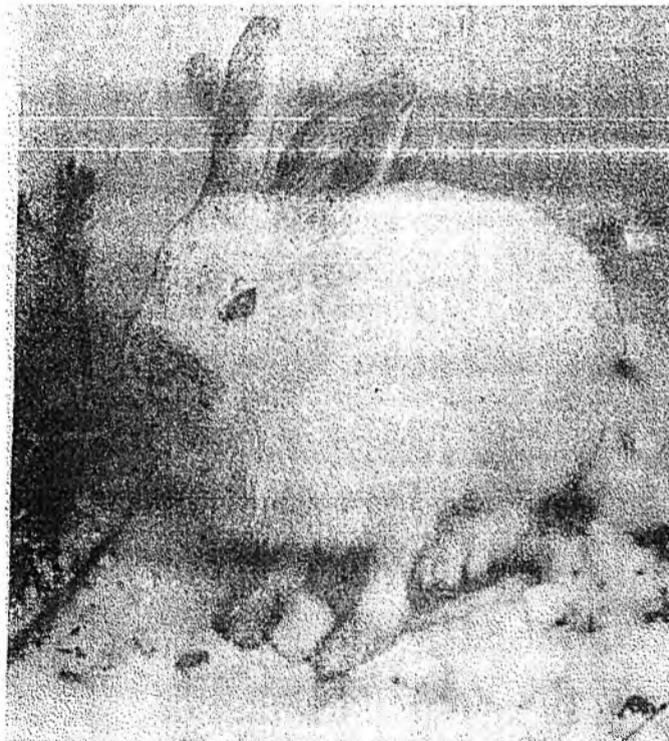
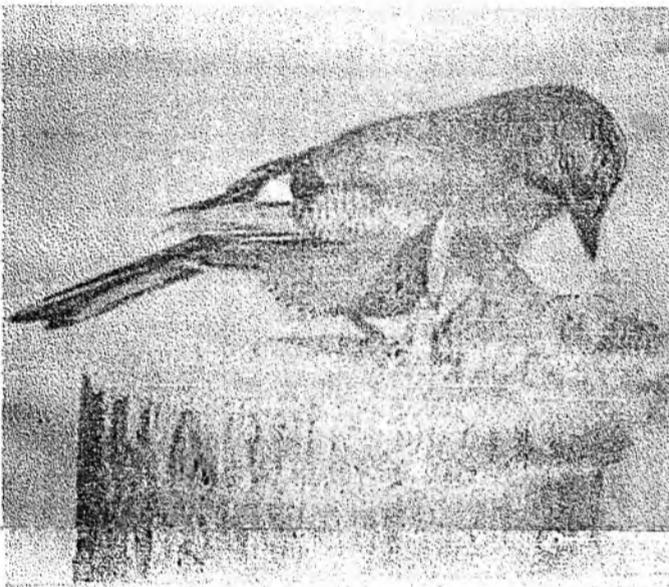
Зэрлиг ангууд соогоо тон томонь хандагай болоно. Тэрэниие Россин эгээл найхан, эгээл томо ан гэжэ зүб лэ хөөрэлдэгдэг. Хандагайн шэгнүүр 300 килограммнаа гээшэ болодог юм. Хүбшэ тайгын ута хүлтэй энэ ан метр гүнзэги саһанда, намаг, налхуда хаатагаггүй. Хандагай гүйхэдөө гансал хойто зүгэй ородо гартажа болохо. Тэрэнэй ургахи туруунууд хойто туруунуудта орходоо, 20 миллиметрээр ута, харин хойто туруунуудынь үргэн, табхагар.

Хандагай жэлдээ нэгэ тугал түрэнэ, тэрэнэй шэгнүүрынь 8-14 килограмм болодог.

Гулабхаа, хүхэ буха, тоншуул, борбилоо, турлааг, хирээ, итаг шаазгай, шаазгай, хүхэ шаазгай, хойр, хура, сагаан бэгсэргэ, хушын һамарай шубуун, ута һүүлтэ зана гэхэ мэтэ шубууд манай эндэ амидаргаг байна.

Ойн итаг шаазгай - гоёхон шубуун. Тэрэнэй хажуу талага, гали дээрэ хүхэ, хара үнгэтэй "шатарай хюлгэ" шэнги харагдаха. Гэнтэ хүн гү, али ан ябана гэжэ обёорхоор байдаг. Энэ шубуун олон шубуудай хоолой һажаан хашхаржа, хүниие гайхуулдаг.

Хөөрхэн заахан хүхэ буха, борбилоо, ута һүүлтэ зана шубуун хотын гэрнүүдэй балкон дээгүүр, шорой бог хаяһан хайрсагуудай хажуугаар эрьелдэжэ энэ тэрэ эгээний зүйл түүжэ амидарна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: гүрөөхэн; итаг шаазгай; шандаган.

С.БАЛДУЕВАЙ фототекст.

Раднажаб Абидуевич Абидуев

"Буряад үнэн" газетын редакцияда олон жэлэй туршада уран зураашаар ажаллаһан манай нүхэр Раднажаб Абидуевич Абидуев удаан саг соо хүндөөр үбшэлхэнэй удаа наһа бараба.

Р. А. Абидуев 1936 ондо Агын Бурядай автономито округой һүдэнтэ нютагта түрэнэн намтаргай. Түрэл нютагтаа долоон жэлэй хургуули дүүргээд, Эрхүүгэй искусствын училищида хурахаа ороо һэн. Училищидаа түгэсөөд, һүдэнтэдөө бусажа, дунда хургуулида ажалай ба уран зурагай багшаар хүдэлхэн байна.

1973 оной август нарада тэрэ

"Буряад үнэн" газетэдэ уран зураашаар ажалда оробо. Уран нарин бэлиг шадабаритай мэргэжэлтэ удхатай байһан зурагуудаар газетыг шэмэглэн гоёдог, нүдэнэй хужар боломо гаршагуудыг, шог ёгто, нүхэр ёноной шаржнуудыг олоор толилуулдаг байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ба ажалай ветерануудай республикын элитэ мэдээж хүнүүдэй дүрэ зурагуудыг уран зурааша олоор бүтээхэн юм. Раднажаб Абидуевич нийтэн ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаа, КПСС-эй гэжүүн һэн.

Журналистын ажаада оролдосотой наринаар хүдэлхэнэй түлөө Р. А. Абидуев "Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэжэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн. "Ажалай ветеран" медалаар КПСС-эй обкомой болоо Бурядай АССР-ий Министрнүүдэй Советийн Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан юм.

Урин налархай абари зантай хүн, эбтэй, ехэ бүлын ага захатан, булгандамнай хүндэтэй суг хүдэлдэг нүхэрнай - зүрх сэдхэлдээ эгээл иймээр Раднажаб Абидуевичаа хөдөөд лурсан ханажа ябахадни.

СУГ ХҮДЭЛДЭГ НҮХЭДЫН

"Буряад үнэн" газетын уран зурааша, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ

Раднажаб Абидуевич АБИДУЕВАЙ

саһаа урид наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Президентын, Правительствын, Арадай Хуралай Аппарадуудай коллективүүд гэртэхиңдэнь, түрэлхидтэнь, дүтын хүнүүдэй гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

"Буряад үнэн" газетын уран зурааша, Россин Журналистнуудай холбооной гэжүүн, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

Раднажаб Абидуевич АБИДУЕВАЙ

саһаа урид наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ба полиграфийн талаар гүрэнэй комитет, республикын Журналистнуудай холбоон, "Буряад үнэн", "Бурятия", "Правда Бурятии", "Молодёжь Бурятии" газетэнүүдэй редакцинуудай коллективүүд гэртэхиңдэнь, түрэлхидтэнь, дүтын хүнүүдэй гүнзэги шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Февралиин 1-дэ 12 саһаа Хэблэлэй байшанһаа (Каландаришвилиин нэрэмжэтэ үйлсэ, 23) хүдөөлүүлэгдэжэ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай орлогшо С.ДРИЩИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИЕ ДМБЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М.Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П.Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ШИСТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОЖИЕВ Ц.Б. (редактор), САМБИЛОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4000. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ №19.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарин - 2-50-52, секретарида - 2-60-91, таһагуу нийтэн-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олонийн хүдэлмэринин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агнискда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерн - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.